

**UCHWAŁA NR XX/127/21
RADY GMINY CZEREMCHA**

z dnia 26 marca 2021 r.

w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Wspierania Rodziny Gminy Czeremcha lata 2021-2023

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713, 1378.) oraz art. 176 pkt 1 i art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821, z 2021 r. poz. 159) Rada Gminy Czeremcha uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się Gminny Program Wspierania Rodziny Gminy Czeremcha na lata 2021 - 2023, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Czeremcha.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Mikołaj Wasiluk

Załącznik
do uchwały Nr XX/ 127 /21
Rady Gminy Czeremcha
z dnia 26 marca 2021 r.

Gminny Program Wspierania Rodziny Gminy Czeremcha na lata 2021-2023

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
I. PODSTAWY PRAWNY	5
II. DIAGNOZA	
1. DEFINICJA RODZINY, TYPOLOGIA I JEJ FUNKCJE	6
1.1 Rodzina	6
1.2 Typologia rodziny	6
1.3 Funkcje rodziny	7
1.4 Wychowanie	8
2. DANE PODSTAWOWE O GMINIE	9
2.1 Struktura wiekowa	9
2.2 Edukacja i wychowanie	10
3. PROBLEMY DOSIĘGAJĄCE DZIECI I ICH RODZINY	11
3.1 Przemoc w rodzinie i uzależnienia	11
4. POMOC SPOŁECZNA i ŚWIADCZENIA RODZINNE	13
III. ORGANIZACJA WSPARCIA RODZINY	17
IV. ZAŁOŻENIA PROGRAMU	17
V. CELE PROGRAMU	17
VI. ODBIORCY PROGRAMU	17
VII. ZASOBY GMINY CZEREMCHA - REALIZATORZY i PARTNERZY PROGRAMU	18
VIII. REALIZACJA CELÓW PROGRAMU	18
IX. HARMONOGRAM i CZAS REALIZACJI PROGRAMU	21
X. ADRESACI PROGRAMU	21
XI. FINANSOWANIE PROGRAMU	21
XII. MONITOROWANIE PROGRAMU	21
XIII. SPRAWOZDAWCZOŚĆ	22

WSTĘP

Obowiązek opracowania Gminnego Programu Wspierania Rodziny wynika z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821, z 2021 r. poz. 159), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację 3 – letnich gminnych programów wspierania rodziny”.

Wstęp do cytowanej na wstępie ustawy brzmi „ ***Dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności, dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich ich członków, a w szczególności dzieci, w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami***”.

Kluczową rolę w życiu każdego człowieka odgrywa rodzina. Jest ona podstawowym środowiskiem życia dziecka i od jej atmosfery, realizowanych przez nią funkcji i wartości zależy jakimi osobami staną się w życiu dorosłym dzieci w niej dorastające. Ogromny wpływ na rozwój dzieci mają przede wszystkim najbliższe osoby, które uczestniczą w procesie wychowania.

Rodzice zobowiązani są do wypełniania kilku zadań wobec własnych dzieci. Nadrzędną zasadą powinno być wychowanie młodego pokolenia zdolnego do udziału w rozwoju społeczeństwa, tworzącego szczęśliwe relacje, odnoszącego sukcesy. Jest to możliwe poprzez zaspokajanie materialnych, psychologicznych i duchowych potrzeb dzieci. Pozytywne postawy rodziców w czasie wychowywania dziecka, uwaga i wnikliwa obserwacja jego rozwoju, pozwalają we właściwym czasie reagować i uczyć odpowiednich zachowań. Rodzice czy opiekunowie są wzorem dla dzieci. Dom rodzinny jest pierwszym i nadrzędnym środowiskiem wychowawczym w życiu dziecka, które dla swojego prawidłowego rozwoju potrzebuje zapewnienia miłości, poczucia bezpieczeństwa i zaspokojenia jego potrzeb. Dlatego, jeśli w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się dysfunkcje, instytucje i służby zobligowane są do podjęcia na jej rzecz określonych działań zapobiegających jej dezintegracji. Rodziny dysfunkcyjne wymagają stałego monitorowania przez pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, kuratorów sądowych, policji i przedstawicieli innych instytucji, które mają kontakt z rodziną oraz podejmowania działań na rzecz rodziny w oparciu o sprecyzowany plan działania. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej nie oznacza rozwiązania problemu rodziny. Z uwagi na więzi emocjonalne dziecka z rodziną i środowiskiem

konieczne jest motywowanie rodziców i opiekunów do zmian oraz praca prowadząca do stworzenia prawidłowych warunków rozwoju dziecka w rodzinie naturalnej i jego powrót do domu.

Organizując różnorodne formy wsparcia na rzecz rodziny dysfunkcyjnej, należy docenić i konsekwentnie realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka. Zamiast zastępować rodzinę w jej funkcji opiekuńczo-wychowawczej, należy ją wspierać i wspomagać tak, aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie.

I. PODSTAWY PRAWNE

Do aktów prawnych regulujących treść programu oraz wpływających na jego realizację należą:

- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821, z 2021 r. poz. 159),
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r., poz. 1359),
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r., poz. 1876 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2020 r., poz. 1329),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r., poz. 111 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2020 r., poz. 808 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U z 2020 r., poz. 218)
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 r., poz. 2277 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2019 r., poz. 852 z późn. zm.)
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r., poz. 2407 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2020 r., poz. 1327).

II. DIAGNOZA

Punktem wyjścia do określenia zadań Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2021-2023 jest analiza danych o osobach i rodzinach objętych wsparciem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czeremsze, instytucji współpracujących i działających na rzecz dzieci i ich rodzin.

1. DEFINICJA RODZINY, TYPOLOGIA RODZIN I JEJ FUNKCJE

1.1 Rodzina

Według prawa rodzinnego, tj. Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego rodziną jest związek małżeński kobiety i mężczyzny. Rodzina, która powstaje w chwili formalnego zawarcia związku małżeńskiego może obejmować co najwyżej dwa pokolenia tj. oprócz małżonków obejmuje ona dzieci. Dzieci są częścią rodziny do czasu wspólnego zamieszkiwania ze swoimi rodzicami.

Pojęcie rodziny nie oznacza jednak konieczności występowania pokrewieństwa pomiędzy jej członkami, gdyż rodziną w świetle prawa rodzinnego będą także rodziny zastępcze spokrewnione i niespokrewnione.

Na gruncie ustawy o pomocy społecznej pojęcie rodziny nie jest oparte na więzach pokrewieństwa. Za rodzinę w powyższym akcie, zgodnie z art. 6 pkt 14, uznaje się osoby spokrewnione i niespokrewnione, pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące, przy czym te dwie przesłanki muszą być spełnione łącznie. W tym ujęciu rodziną jest więc także związek konkubencki.

1.2 Typologia rodziny

Najlepsze warunki do rozwoju człowieka ma rodzina pełna. Wg T.E. Olearczyk jest to taka rodzina, w której mężczyzna i kobieta związani są węzłem małżeńskim (sakramentalnym i cywilnym), połączeni silną więzią emocjonalną, mieszkają razem i wspólnie wychowują swoje dzieci. Rodzina taka może mieć różnorodny obraz i może to być:

- 1) rodzina zdrowa, wydolna wychowawczo oraz w dobrej sytuacji materialnej,
- 2) rodzina zdrowa, lecz biedna, w złej sytuacji materialnej,
- 3) rodzina zdrowa, wydolna finansowo, lecz niewydolna wychowawczo,
- 4) rodzina zdrowa, niewydolna wychowawczo, biedna,
- 5) rodzina zdrowa psychicznie i moralnie, lecz z nękającymi ją chorobami przewlekłymi, chorymi lub upośledzonymi dziećmi,
- 6) rodzina zagrożona patologią,
- 7) rodzina patologiczna.

Przeciwieństwem wyżej opisanej rodziny pełnej jest rodzina niepełna, czyli taka, w której rolę wychowawczą dzieci sprawuje tylko jedno z małżonków. Model takiej rodziny to: dziecko – matka, dziecko – ojciec. Rodzina ta może mieć następujące charakter:

- 1) niepełna pozytywna, zdrowa, wydolna wychowawczo, stabilna, zamożna,
- 2) niepełna pozytywna, wydolna wychowawczo, w złej sytuacji finansowej,
- 3) niepełna zagrożona, z różnymi trudnościami,
- 4) niepełna patologiczna.

Jednym z rodzajów rodzin niepełnych jest także rodzina zastępcza, która zajmuje się wychowaniem i rozwojem dzieci, których rodzice nie są w stanie wychować, bądź zmarli.

Kolejnym typem jest rodzina samotnej matki. Najliczniejszą grupę stanowią tu wdowy samotnie wychowujące dzieci, kobiety rozwiedzione oraz panny z dziećmi.

Czwartą kategorię stanowią rodziny zrekonstruowane, gdzie rodzic zawarł powtórny związek małżeński, a w którym wychowują się dzieci:

- z różnych związków,
- z poprzednich związków oraz z aktualnego,
- opuszczone przez ojca lub matkę z poprzedniego, ale nie z pierwszego związku małżeńskiego.

Dla dzieci żyjących w takim typie rodziny ważne jest, aby rodzinę charakteryzował silny związek emocjonalny między dziećmi i rodzicami.

Specyficzną formą rodziny jest konkubinat (nieformalny związek). W tej nieformalnej rodzinie proces wychowawczy będzie zależeć od tego, kim są ludzie go tworzący. Dla dziecka ważne jest to, aby niezależnie od typu rodziny, w jakiej jest wychowywane, zostały zaspokojone jego potrzeby biologiczne, a przede wszystkim psychiczne.

1.3 Funkcje rodziny

„Funkcja rodziny, to tyle co wyspecjalizowane i permanentne działania i współdziałania członków rodziny wynikające z bardziej lub mniej uświadomionych sobie przez nich zadań, podejmowanych w ramach wyznaczonych przez obowiązujące normy i wzory, a prowadzące do określonych efektów głównych i pobocznych”.

W związku z koniecznością zaspokajania licznych potrzeb swoich członków oraz zrealizowania celów, jakie stawia przed nią szersza zbiorowość, instytucja rodzinna jako grupa społeczna posiada istotną cechę, mianowicie realizuje pewne funkcje (zadania).

Funkcje rodziny są ściśle związane z jej strukturą.

W. Okoń wyróżnia cztery podstawowe funkcje rodziny:

1. Prokreacyjna – wynikająca z dążenia człowieka do zaspokojenia popędu płciowego i posiadania potomstwa będące motywacją zawierania małżeństwa i tworzenia rodziny.
2. Wychowawcza–konsekwencja funkcji prokreacyjnej: udział rodziny w socjalizacji dziecka we wszystkich jej fazach: od wczesnej opieki do usamodzielnienia się, zapewnienia dzieciom odpowiedniego startu życiowego.
3. Gospodarcza – od niej zależy spełnienie poprzednich funkcji – prowadzenia gospodarstwa domowego zaspokajającego potrzeby materialne członków rodziny.
4. Sprawowanie pieczy – nad życiem członków, ich zachowaniem, kulturą, zdrowiem, trudnościami życiowymi.

1.4 Wychowanie

Wychowanie to bardzo długotrwały proces. Pierwszymi nauczycielami dzieci są ich rodzice i to oni przede wszystkim ponoszą odpowiedzialność za ich wychowanie. Wg W. Okonia „wychowanie w rodzinie, wychowanie w kręgu rodzinnym, stanowiącym pierwszą szkołę wychowania dla ogromnej większości ludzi; skłaniają się nań czynności opiekuńczo-pielęgnacyjne rodziców względem dzieci (...) oraz czynności wychowawcze w zakresie wychowania fizyczno-zdrowotnego, umysłowego, moralno-społecznego, religijnego i estetycznego, jak również aktywność i działalność dzieci (...), stopniowo obejmująca wykonywanie różnorodnych zadań”.

Wychowawczej działalności rodziny nie jest w stanie zastąpić żadne inne środowisko wychowawcze. Dzieci odrzucone przez rodziców, pozbawione rodziny, chociaż opiekę nad nimi przejmuje państwo, dorastają w atmosferze pewnej dyskwalifikacji. Środowisko rodzinne jest najważniejszym czynnikiem decydującym o osobowości dziecka w rozwojowym okresie jego życia. Żłobek, przedszkole i szkoła tworzą sztuczne środowisko, natomiast rodzina tworzy naturalne środowisko wychowawcze. Niektórzy rodzice błędnie jedynymi odpowiedzialnymi za wychowanie swoich dzieci czynią ww. placówki. Przebieg wychowania zależy od sytuacji w jakiej się ono dokonuje. Inne jest wychowanie w przedszkolu, inne w szkole, a jeszcze inne w domu rodzinnym. W każdym z tych środowisk wchodzi w grę różne cele, warunki i czynniki wychowawcze. W przedszkolu dominują cele rekreacyjne, wychowawcze a w szkole – cele dydaktyczne. W rodzinie natomiast na pierwszy plan wysuwa się wzajemna opieka, zaspokojenie potrzeb dziecka, rodzicielska troska o prawidłowy jego rozwój i wychowanie. Rodzina kształtuje pierwsze wyobrażenie dziecka o świecie, uczy je norm postępowania, odróżniania tego co dobre a co złe.

Istnieje jednak wiele przeszkód na drodze dobrego wychowania rodzinnego. Wiążą się one m.in. z życiową sytuacją wielu rodzin oraz różnorodnymi szkodliwymi wychowawczo postawami rodziców.

2. DANE PODSTAWOWE O GMINIE

Gmina Czeremcha położona jest na terenie powiatu hajnowskiego w południowowschodniej części województwa podlaskiego na Wysoczyźnie Podlasko-Białoruskiej w Makroregionie Niziny Północno-Podlaskiej oraz Mezo-regionie Równiny Bielskiej. Gmina graniczy od północy z gminą Kleszczele, od strony zachodniej z gminą Milejczyce, od południowego wschodu z gminą Nurzec Stacja, zaś od wschodu gmina graniczy z Republiką Białorusi.

Zgodnie z danymi gmina liczyła 12 sołectw w skład, których wchodzi 12 miejscowości.

2.1 Struktura wiekowa

W 2020 roku liczba ludności gminy Czeremcha wynosiła 3074 i była nieco niższa niż w latach 2018-2019 (w 2018 r. - 3152; w 2019 r. – 3200). Na koniec kolejnych lat większość wśród ogółu mieszkańców gminy stanowiły osoby w wieku produkcyjnym (w 2018 r. – 59%; w 2019 r. – 61%; w 2020 r. – 59%).

W analizowanym okresie na podobnym poziomie jest liczba dzieci i młodzieży, systematycznie spada liczba osób w wieku produkcyjnym, natomiast z roku na rok zwiększała się liczba osób starszych. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Ludność gminy - struktura wiekowa w latach 2018-2020

Liczba ludności gminy	2018	%	2019	%	2020	%
Wiek przedprodukcyjny	425	14	427	13	405	13
Wiek produkcyjny	1871	59	1928	61	1803	59
Wiek poprodukcyjny	850	27	845	26	866	28
ogółem	3152		3200		3074	

Źródło danych: Urząd Gminy Czeremcha

W okresie ostatnich lat tj. 2018 – 2020 na terenie gminy był odnotowywany coroczny wzrost liczby zgonów – przyrost naturalny osiąga wartości ujemne (2018 r. – 39 ; 2019 r. – 28; 2020 r. – 38) tj. więcej osób zmarło niż przyszło na świat.

2.2 Edukacja i wychowanie

Dziecko wymaga szczególnej opieki i troski. Działalność na jego rzecz powinna polegać przede wszystkim na ochronie jego praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, służby zdrowia i wypoczynku oraz na asekurowaniu go w obliczu zagrożeń.

W gminie Czeremcha funkcjonuje Zespół Szkolno Przedszkolny który składa się ze Szkoły Podstawowej oraz przedszkola. Młodzież z gminy ma również możliwość kontynuowania nauki m.in. w Hajnówce, Bielsku Podlaskim czy Białymstoku, gdzie znajdują się szkoły zawodowe, technika i licea.

Tabela 2. Ilość dzieci uczęszczających do Szkoły Podstawowej oraz przedszkola w Czeremsze

Lp.	nazwa placówki	Liczba dzieci - uczniów	
		2018/2019	2019/2020
1.	Szkoła Podstawowa w Czeremsze	148	148
2.	Przedszkole w Czeremsze	58	56
Ogółem:		206	204

Zródło danych: Zespół Szkolno – Przedszkolny w Czeremsze

W analizowanym okresie czasu liczba dzieci uczęszczających do Zespołu Szkolno – Przedszkolnego w Czeremsze ulega zmniejszeniu.

Zespół Szkolno – Przedszkolny w Czeremsze realizuje programy profilaktyczne i wychowawcze, organizuje zajęcia pozalekcyjne, w tym koła zainteresowań. Gmina organizuje dowozy uczniów do szkół.

Tabela 3. Zajęcia dodatkowe w Szkole Podstawowej w Czeremsze

Lp.	Rodzaj zajęć	Liczba dzieci - uczniów	
		2018/2019	2019/2020
1.	wyrównawcze	9	8
2.	korekcyjno – kompensacyjne	10	13
3.	logopedyczne	6	9

4.	socjoterapeutyczne	3	7
5.	rewalidacyjne	2	3
Pomoc nauczyciela wspomagającego		0	0
Ogółem:		30	40

Źródło danych: Zespół Szkolno – Przedszkolny w Czeremsze

3. PROBLEMY DOSIĘGAJĄCE DZIECI I ICH RODZINY

3.1 Przemoc w rodzinie i uzależnienia

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie są problemami społecznymi, które powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka. Wpływają negatywnie na poczucie bezpieczeństwa społecznego, ogólny stan zdrowia, relacje rodzinne i międzyludzkie, a także zdolność do konkurencji na rynku pracy.

Przemoc w rodzinie jest problemem, który może dotknąć każdego człowieka. Nie ma znaczenia ani wiek, ani rodzaj wykształcenia, ani pozycja społeczna czy wykonywany zawód. Trzeba pamiętać, że nie ma jednej przyczyny przemocy w rodzinie. Do przemocy dochodzi w wyniku współwystępowania i interakcji (wzajemnego oddziaływania na siebie) różnych czynników społecznych, kulturowych i psychologicznych. Możemy mówić o elementach ryzyka, które zwiększają prawdopodobieństwo pojawienia się przemocy w rodzinie, ale nie możemy stwierdzić, że są jej przyczyną. Należą do nich m. in.: normy społeczne i kulturowe, przemoc w rodzinie pochodzenia, środowisko społeczne i warunki życia, uzależnienie/ nadużywanie alkoholu i innych środków psychoaktywnych oraz osoba sprawcy przemocy, jego cechy osobowości. Ofiarami przemocy są niejednokrotnie osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne od sprawcy. Na ogół są to kobiety i dzieci, rzadziej osoby niepełnosprawne, starsze i chore.

Podstawowym dokumentem regulującym kwestie przemocy w rodzinie w ujęciu prawnym jest Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U z 2020 r., poz. 218). Na podstawie ww. ustawy zostało wydane rozporządzenie regulujące kwestie procedury „Niebieskiej Karty” oraz obowiązek wydania bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego o obrażeniach dla osób doświadczających przemocy w rodzinie. Na podjęcie interwencji w środowisku z wykorzystaniem tej procedury nie jest potrzebna zgoda osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedurę wszczyna policja, przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, oświaty i ochrony zdrowia, jeśli w trakcie prowadzonych przez siebie czynności służbowych lub zawodowych zaistnieje podejrzenie wystąpienia przemocy w danej rodzinie. Wszczynając ją, przedstawiciel jednej z wymienionych

służb wypełnia formularz „Niebieskiej Karty”. Udział przedstawicieli poszczególnych podmiotów w działaniach wszczynających procedurę NK w latach 2018 – 2020 oraz ilość sporządzonych kart w tym okresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Liczba Niebieskich Kart

Rok	Liczba „Niebieskich Kart” założonych przez:			
	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Policji	Placówka Oświatowa	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
2018 r.	2	9	0	0
2019 r.	2	9	0	0
2020 r.	5	14	0	0

Źródło danych: Zespół Interdyscyplinarny w Czeremsze

Alkoholizm i narkomania

Wśród przyczyn popadania w alkoholizm zasadniczą rolę odgrywają uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych i utrata zatrudnienia. Szerzeniu się narkomanii sprzyjają natomiast coraz większa powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie, chęć poszukiwania nowych wrażeń i doznań oraz traktowanie narkotyków, jako środków umożliwiających ucieczkę od trudności życia codziennego, rozładowanie stresu i konfliktów. Trudno jest ustalić liczbę osób zmagających się z problemami alkoholowymi oraz narkomanią. Prowadzenie działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień i przemocy w rodzinie oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych należy do zadań własnych gminy. Działania te podejmowane są w oparciu o gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie przy wykorzystaniu zaplanowanych w ich ramach środków finansowych.

Tabela 5. Zjawisko alkoholizmu w latach 2018-2020

	2018 r.	2019 r.	2020 r.
liczba wniosków skierowanych do sądu o zastosowanie przymusowego leczenia odwykowego	2	3	4

Źródło danych: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Czeremsze.

Obok Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych istotną rolę w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie na terenie gminy odgrywają: w Czeremsze – Punkt Konsultacyjno-Informacyjny, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, świetlica szkolna oraz świetlica znajdująca się w Gminnym Ośrodku Kultury w Czeremsze, Komisariat Policji, Poradnia Leczenia Uzależnień w Hajnówce oraz Wydział Rodzinny i Nieletnich Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim.

Dzieci z rodzin borykających się z problemem alkoholowym doświadczają wielu traumatycznych przeżyć. W rodzinie alkoholowej często brakuje środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, ograniczone bywają możliwości zaspakajania potrzeb wyższego rzędu. W rodzinie dominuje atmosfera niepokoju, napięcia, nerwowości i lęku. Dzieci z rodzin dotkniętych chorobą alkoholową często przedwcześnie wchodzą w rolę dorosłych, czują się inne, gorsze od rówieśników, nierzadko doświadczają przemocy. Doświadczenie życia w rodzinie z problemem alkoholowym pozostawia w nich piętno na całe życie. Niewłaściwie realizowanie funkcji opiekuńczo-wychowawczej w tych rodzinach jest jedną z najczęstszych przyczyn pozbawienia lub ograniczenia władzy rodzicielskiej.

4. POMOC SPOŁECZNA I ŚWIADCZENIA RODZINNE

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 2 pkt 1 i art. 3 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej).

Zadania pomocy społecznej w gminie Czeremcha wykonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze. Podejmuje on działania m.in. na podstawie następujących przepisów prawa: ustawa o pomocy społecznej, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawa o wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w

rodzinie oraz ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Ze wsparcia udzielanego przez GOPS mogą korzystać osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. W odniesieniu do świadczeń z pomocy społecznej jednym z nich jest kryterium dochodowe, które jest ustalone na poziomie 701 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 528 zł na osobę w rodzinie. Kryterium dochodowe stosowane jest również przy przyznawaniu zasiłków rodzinnych. Zasiłek rodzinny przysługuje, jeśli dochód rodziny na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza 674 zł, a gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeśli dochód ten nie przekracza 764 zł.

Świadczenia pomocy społecznej udzielane przez OPS mają głównie charakter pieniężny, niepieniężny i usługowy.

Diagnoza w zakresie dysfunkcyjności rodzin w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Diagnoza lokalna dotycząca dysfunkcyjności rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej została dokonana w oparciu o dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czeremsze.

Tabela. 6. Powody korzystania z pomocy społecznej.

L.p	Wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	Ogólna liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w tym:	193	181	146
2	Rodziny z dziećmi	42	40	43
3	Korzystających ze względu na ubóstwo	183	170	135
4	Korzystających ze względu na bezrobocie	183	170	135
5	Rodziny bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	8	6	12
6	Rodziny niepełne, bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	8	5	12
7	Rodziny dotknięte niepełnosprawnością	34	34	29

8	Ochrona macierzyństwa	14	10	13
9	Wielodzietność rodzin	13	1	4

Zródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze

Z przedstawionych powyżej analiz wynika, że głównymi powodami korzystania z pomocy społecznej są w kolejności: ubóstwo, bezrobocie, wielodzietność, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego i inne. Główną przyczyną ubóstwa jest bezrobocie, które niesie za sobą nie tylko niedostatek ale także negatywne skutki w zakresie funkcjonowania rodziny. Prowadzić może do patologii społecznej, nałogów, marginalizacji, obniżenia poziomu potrzeb bytowych, a w konsekwencji generować problemy w prawidłowym wypełnianiu ról społecznych, w tym funkcji opiekuńczo - wychowawczej. Brak specjalistycznego wsparcia dla takich rodzin powoduje potencjalne zagrożenie związane z koniecznością odebrania dzieci ze środowiska naturalnego i umieszczenia go w pieczy zastępczej.

Tabela. 7. Zestawienie liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej oraz objętych procedurą „Niebieskie Karty”, w których zdiagnozowano trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Rok	Liczba wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną	Liczba wszystkich rodzin z dziećmi objętych opieką ośrodka pomocy społecznej w roku	Liczba wszystkich rodzin z dziećmi objętych opieką ośrodka pomocy społecznej w roku, w której zidentyfikowano trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej	Liczba rodzin z którymi ośrodek pomocy społecznej zajmował się w roku na podstawie Niebieskich Kart	Liczba rodzin z dziećmi którymi ośrodek pomocy społecznej zajmował się w roku na podstawie Niebieskich Kart	Liczba rodzin z dziećmi którymi ośrodek pomocy społecznej zajmował się w roku na podstawie Niebieskich Kart, w której zidentyfikowano trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej
2018	193	42	8	11	7	2

2019	181	40	6	11	3	2
2020	146	43	12	12	8	5

Zródło danych: Zespół Interdyscyplinarny w Czeremsze

Tabela. 8. Zestawienie liczby rodzin korzystających ze wsparcia asystentów rodziny oraz umieszczonych w pieczy zastępczej, za które gmina Czeremcha ponosi odpłatność z tytułu pobytu w pieczy zastępczej.

Rok	Liczba rodzin z dziećmi opieką ośrodka pomocy społecznej	Liczba rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, objętych opieką pomocy społecznej	Liczba rodzin objętych wsparciem asystentów rodziny	Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystentów rodziny	Liczba rodzin stosunku do których wnioskuje do Sądu o odebranie	Liczba dzieci za które gmina Czeremcha ponosi wydatki z tytułu pobytu w pieczy zastępczej
2018	42	8	10	29	0	2
2019	40	6	10	26	0	3
2021	43	12	11	28	0	3

Zródło danych: Zespół Interdyscyplinarny w Czeremsze

Z danych Zespołu Interdyscyplinarnego na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie wynika, że w 2020 r. w 8 rodzinach wychowujących dzieci prowadzono procedurę „Niebieskie Karty”, z czego trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej zidentyfikowano w 5 z tych rodzin.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze współfinansował koszty pobytu dziecka w pieczy zastępczej w łącznej kwocie - odpowiednio w 2018 r. – 8 317,28 zł., w 2019 r. – 39 404,97 zł., oraz w 2020 r. – 17 420,04 zł.

III. ORGANIZACJA WSPARCIA RODZINY

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej, w zakresie ustalonym ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej(Dz.U z 2020 r. poz. 821), spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Obowiązek ten jednostki samorządu terytorialnego oraz organy administracji rządowej realizują w szczególności we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

IV. ZAŁOŻENIA PROGRAMU

1. Diagnoza i analiza sytuacji rodzin oraz przyczyn konfliktów w rodzinie.
2. Promowanie wartości rodzinnych, wzmocnienie roli i funkcji rodziny oraz podniesienie świadomości społecznej w przedmiocie planowania i funkcjonowania rodziny.
3. Zapobieganie sytuacjom kryzysowym oraz rozwiązywanie już istniejących sytuacji kryzysowych poprzez podejmowanie działań interdyscyplinarnych na rzecz rodziny.
4. Zaspokojenie podstawowych potrzeb socjalno - bytowych rodzin.
5. Wspieranie rodzin dysfunkcyjnych w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej m.in. poprzez pracę z rodziną, pomoc w opiece i wychowaniu dziecka.
6. Przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej rodzin.

V. CEL GŁÓWNY

Stworzenie spójnego systemu wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo -wychowawczej na terenie gminy Czeremcha

VI. ODBIORCY PROGRAMU

1. Rodziny z terenu gminy Czeremcha wychowujące dzieci, w szczególności rodziny

mające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczej, rodziny dysfunkcyjne, rodziny zagrożone umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej lub których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej.

2. Podmioty i instytucje działające na rzecz rodziny.

VII. ZASOBY GMINY CZEREMCHA - REALIZATORZY i PARTNERZY PROGRAMU

Realizatorem zarazem Koordynatorem Programu jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze we współpracy takich podmiotów i instytucji jak:

- Urząd Gminy w Czeremsze,
- Gminny Ośrodek Kultury w Czeremsze,
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Czeremsze
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce
- Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Hajnówce,
- Komenda Powiatowa Policji w Hajnówce,
- Powiatowy Urząd Pracy
- Organizacje pozarządowe
- Parafie i związki wyznaniowe
- Punkt Konsultacyjny przy GOPS w Czeremsze
- Zakłady Opieki zdrowotnej

Zasoby ludzkie - specjaliści z różnych dziedzin.

VIII. REALIZACJA CELÓW PROGRAMU

Cel szczegółowy 1 : Prowadzenie działalności profilaktycznej mającej na celu promowanie wartości rodzinnych, wzmocnienie roli i funkcji rodziny oraz podniesienie świadomości w zakresie planowania i funkcjonowania rodziny.

Zadania	Realizatorzy
Promowanie rodzinnej integracji i prawidłowych wzorców funkcjonowania rodziny Pomoc rodzinom niewydolnym wychowawczo w	Urząd Gminy Czeremcha

przewycięzaniu problemów opiekuńczo-wychowawczych poprzez wzmocnienie funkcji rodziny	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze
Rozwój pomocy w formie usług asystenta rodziny i propagowanie nowych form pomocy – rodzina wspierająca	Zespół Interdyscyplinarny na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie Zespół Szkolno – Przedszkolny w Czeremsze
Prowadzenie kampanii medialnych (ulotki, plakaty, imprezy, festyny) na rzecz promowania wartości rodzinnych oraz integracji rodzinnej, pozytywnych wzorców funkcjonowania rodziny, umacniania roli rodziny i przeciwdziałania powstawaniu dysfunkcji.	Poradnia Psychologiczno–Pedagogiczna w Hajnówce
Realizowanie przez placówki oświatowe programów profilaktycznych wspierających wychowanie dzieci i młodzieży oraz programów edukacyjno-wychowawczych przeciwdziałających patologiom społecznym	Parafie i związki wyznaniowe
Cel szczegółowy 2 : Budowanie bezpieczeństwa socjalnego rodzin.	
Zadania	Realizatorzy
Systematyczna diagnoza rodzin objętych pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czeremsze oraz diagnoza środowiska lokalnego we współpracy z innymi podmiotami i instytucjami działającymi na rzecz rodziny (pracownicy socjalni, pedagodzy, pielęgniarki środowiskowe i inni).	Urząd Gminy Czeremcha Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze Zespół Szkolno – Przedszkolny w Czeremsze
Zapewnienie pomocy materialnej i rzeczowej rodzinom wymagającym wsparcia.	Poradnia Psychologiczno–Pedagogiczna w Hajnówce
Organizowanie czasu wolnego w okresie wakacji dzieciom z rodzin wymagających wsparcia	Parafie i związki wyznaniowe
Monitorowanie sytuacji dzieci w rodzinach dysfunkcyjnych.	Gminny Ośrodek Kultury w Czeremsze
Zapewnienie dzieciom z ubogich rodzin posiłku w szkole.	Zespół Interdyscyplinarny na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie
Organizowanie czasu wolnego w okresie wakacji dzieciom z rodzin wymagających wsparcia.	

Cel szczegółowy 3 : Wspieranie rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej.	
Zadania	Realizatorzy
Pomoc rodzinom w formie pracy z asystentem rodziny oraz we współpracy z pracownikiem socjalnym	Urząd Gminy Czeremcha
Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez organizację zajęć pozalekcyjnych, wyrównawczych.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze
Pomoc rodzinom w organizacji czasu wolnego dzieciom przez świetlice szkolne, instytucje kultury, oraz inne organizacje i kluby sportowe	Komenda Powiatowa Policji w Hajnówce Zespół Interdyscyplinarny na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
Wsparcie psychologiczne i pedagogiczne dla dzieci i rodziców	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka i rodziny po zakończeniu współpracy z asystentem rodziny	Zespół Szkolno – Przedszkolny w Czeremsze
Tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny.	Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim Gminny Ośrodek Kultury w Czeremsze
Cel szczegółowy 4 : Podejmowanie działań interdyscyplinarnych na rzecz rodziny	
Zadania	Realizatorzy
Współpraca z podmiotami i instytucjami działającymi na rzecz rodziny	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze
Pomoc rodzinom dotkniętym uzależnieniami oraz przemocą w rodzinie	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim Zespół Interdyscyplinarny na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie
Zapewnienie rodzinom fachowego wsparcia: np. pracownik socjalny, asystent rodziny, pedagog, socjoterapeuta, prawnik, itp.	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
Współpraca z kuratorami sądowymi	Komenda Powiatowa Policji w Hajnówce
Wielokierunkowe wsparcie rodzin dotkniętych różnymi dysfunkcjami np. niepełnosprawność, bezrobocie, problemy opiekuńczo-wychowawcze, uzależnienia,	

ubóstwo, przemoc w rodzinie, choroba i inne.	Parafie i związki wyznaniowe
Cel szczegółowy 5 : Podejmowanie działań na rzecz reintegracji rodziny i powrotu dziecka do rodziny biologicznej.	
Zadania	Realizatorzy
Współfinansowanie przez gminę pobytu dziecka w pieczy zastępczej	Urząd Gminy Czeremcha Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Hajnówce. Komenda Powiatowa Policji w Hajnówce. Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim
Współpraca asystenta rodziny z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej.	
Udział asystentów rodziny w zespołach ds. okresowej oceny dziecka	
Interdyscyplinarne działania uwzględniające przyczyny umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej.	

IX. HARMONOGRAM i CZAS REALIZACJI PROGRAMU

Realizacja programu odbywać się będzie na zasadach współpracy z partnerami wyszczególnionymi w programie. Zadania będą realizowane w sposób ciągły i systematyczny w ramach czasowych objętych programem tj. w latach 2021 - 2023.

X. ADRESACI PROGRAMU

1. Adresatami Programu są dzieci i rodziny z terenu gminy Czeremcha, a w szczególności rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

XI. FINANSOWANIE

PROGRAMU

Program będzie finansowany ze środków budżetu Gminy Czeremcha, budżetu państwa, innych źródeł.

XII. MONITOROWANIE PROGRAMU.

1. Monitorowanie Programu odbywać się będzie w oparciu o dane pozyskane od podmiotów zaangażowanych w jego realizację. Podstawowymi wskaźnikami służącymi ewaluacji Programu są:
 - Program w zakresie wspierania rodziny i rozwiązywania problemów

społecznych oraz kampanii promujących wartości rodzinne

- Liczba rodzin objętych wsparciem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czeremsze z wyszczególnieniem powodów przyznania pomocy; w tym liczba rodzin w których zdiagnozowano trudności opiekuńczo-wychowawcze
- Liczba rodzin oraz liczba rodzin z dziećmi, którymi zajmowano się na podstawie procedury Niebieska Karta; w tym liczba rodzin z dziećmi w których zidentyfikowano problemy opiekuńczo-wychowawcze
- Liczba rodzin pozostających pod opieką asystenta

- Liczba rodzin wspierających
- Liczba osób wobec których sąd nałożył obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu; w tym spośród rodzin objętych opieką asystenta rodziny
- Rodzaje specjalistycznego wsparcia udzielane rodzinom i dzieciom na terenie gminy Czeremcha
- Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz kwota wydatków ponoszonych na utrzymanie dzieci w pieczy zastępczej ponoszonych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze.

2. Program będzie ewaluowany poprzez systematyczną sprawozdawczość Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czeremsze.

XIVII. SPRAWOZDAWCZOŚĆ.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czeremsze do dnia 31 marca każdego roku przedłoży Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji Programu.